VÂNTUL ŞI PLOAIA

de Robert Silverberg

Traducerea Dan Mihai Pavelescu

Planeta se curăță singură. Este important să ne amintim acest lucru atunci cînd nu sîntem prea încîntați de noi înşine. Procesul de vindecare este natural şi inevitabil. Acțiunea vîntului şi a ploii, fluxul şi refluxul valurilor, fluviile viguroase care spală lacurile îmbîcsite şi puturoase - toate acestea sînt naturale, manifestări sănătoase ale armoniei universale. Desigur, ne aflăm şi noi aici. Facem tot ce putem ca să grăbim procesul. Sîntem însă numai nişte auxiliari, şi ştim asta. Nu trebuie să exagerăm valoarea muncii noastre. Falsa mîndrie este mai mult decît un păcat; este o prostie. Nu ne amăgim singuri gîndidu-ne că sîntem importanți. Dacă n-am exista deloc aici planeta s-ar reface singură în 20-50 de milioane de ani. Se estimează că prezența noastră reduce intervalul la mai puțin de jumătate.

Eliberarea necontrolată a metanului în atmosferă fost una dintre problemele cele mai serioase. Metanul este un gaz incolor şi inodor, cunoscut uneori ca „gaz de baltă". Componentele lui sînt carbonul şi hidrogenul. Atmosferele lui Jupiter şi Saturn sînt alcătuite, în cea mai mare parte, din metan. (Jupiter şi Saturn n-au fost niciodată locuite de ființe omeneşti.) O cantitate mică de metan a fost mereu prezentă, în mod normal, în atmosfera Pămîntului. Totuşi, creşterea populației omeneşti a dus la o sporire imediată a cantității respective. Marea parte a metanului eliberat în atmosferă provenea din mlaştini şi minele de cărbuni. O altă parte apărea din plantații de orez asiatice, care erau fertilizate cu deşeuri umane sau animale; metanul este un subprodus al procesului de digestie.

Surplusul de metan urca în pătura inferioară a stratosferei, de la 10 la 30 de mile deasupra suprafeței planetei, unde existase cîndva un strat de molecule de ozon. Ozonul format din trei atomi de oxigen, absoarbe radiațiile ultraviolete, vătămătoare, emise de Soare. Reacționînd cu atomii liberi din atmosferă, metanul a redus cantitatea destinată formării ozonului. În plus, reacțiile metanului din stratosfera au produs vapori de apă ce au sărăcit şi mai mult ozonul. Această epuizare a ozonului, provocată de metan, a permis bombardarea Pămîntului cu radiații ultraviolete, determinînd sporirea frecvenței cancerului pielii.[...]

Astăzi urmează să injectăm fluide colorate într-unul din fluviile principale. Pentru această operație au fost numiți Edith, Bruce, Paul, Elaine, Oliver, Ronald şi cu mine. Majoritatea membrilor echipei cred că fluviul este Mississippi, dar există dovezi că s-ar putea să fie Nilul. Oliver, Bruce şi Edith sînt de părere că e mai plauzibil să fie Nilul, dar se înclină în fața opiniei majorității. Fluviul este larg şi adînc, în unele locuri fiind negru, iar în altele verde întunecat. Fluidele sînt amestecate de computer pe malul estic al fluviului, într-o uzină mare, construită de altă echipă. Noi supraveghem introducerea lor în fluviu. Întîi injectăm fluidul roşu, apoi pe cel albastru şi pe cel galben; ele au densități diferite şi formează benzi paralele ce se întind în apă pe sute de kilometri. Nu ştim exact dacă aceste fluide sînt agenți activi de vindecare adică dacă sînt substanțe care dizolvă poluanții solizi din albia şi de pe malurile fluviului - sau dacă servesc doar ca semne, facilitînd analize chimice ulterioare ale fluviului prin sistemul de sateliți orbitali. Atît timp cît urmăm cu exactitate instrucțiunile, nu avem nevoie să ştim pe

facem. Elaine glumeşte, invitîndu-ne să înotăm.

— Ce prostie, spuse Bruce. Fluviul ăsta este renumit pentru peştii carnivori care îți smulg carnea de pe oase.

Bîdetn pu toții. „Peşti” Aici? Ce peşte ar putea fi mai ucigaş decît fluviul însuşi ? Apa ne-ar putea dizolva carnea şi chiar oasele dacă am intra în ea. Ieri am scris o poezie, apoi am aruncat-o în fluviu; hîrtia s-a dizolvat instantaneu.

Serile ne plimbam pe plajă şl filosofăm. Apusurile de soare din această regiune sînt îmbogățite cu tonuri vii de purpuriu, verde, cărămiziu şi galben. Uneori strigăm cînd o combinație uluitoare de gaze atmosferice transformă lumina. Sîntem mereu veseli şi optimişti. Nu ne-au mîhnit niciodată lucrurile găsite pe această planetă. Chiar şi distrugerea poate fi o formă de artă, nu-i aşa ? Poate că este una dintre cele mai mărețe forme de artă, deoarece arta distrugerii îşi consumă mediul, îşi devoră propriile fundații epistemologice şi, prin această superbă anulare şi întoarcere la origine, depăşeşte cu mult, din punct de vedere moral, formele care sînt numai productive. De aceea apreciez mai mult arta trănsformativă decît pe cea generativă. Sînt oare înțeles ? Oricum, deoarece arta înnobilează şi exaltă sufletele celor care o pătrund, noi sîntem exaltați şi înnobilați de condițiile de pe pămînt. Îi invidiem pe aceia care au colaborat la crearea acestor condiții extraordinare. Ştim că noi sîntem locoitorii de rînd ai unei epoci minore ulterioare; ne lipseşte dinamismul grandios al energiei care a permis strămoşilor noştri să reuşească asemenea lucruri. Planeta aceasta este o simfonie. Bineînțeles, ați putea afirma că restaurarea unei planete necesită mai multă energie decît distrugerea ei, dar ați greşi. Totuşi, deşi sarcinile zilnice ne storc şi ne epuizează, ne simțim stimulați şi excitați, deoarece, restaurînd această planetă, planeta-mamă a omenirii, participăm într-un fel la superbul proces original al distrugerii ei. La fel precum vibrația unei corzi participă la distrugerea corzii.

Am sosit acum la Tokio, capitala imperiului insular al Japoniei. Vedeți cît de mici sînt scheletele oamenilor? În felul acesta, am putut identifica locul ca fiind Japonia.

— Vedeți ? strigă Edward. Acolo este muntele Fuji.

Este un munte superb, înveşmîntat în zăpadă. Pe pantele lui lucrează una dintre echipele noastre de arheologi, săpînd zăpada ca să culeagă mostre din straturile de reziduuri chimice, praf şi cenuşă din secolul douăzeci.

— Odată, în jurul oraşului Tokio existau peste 75.000 de furnale, anunță Edward mîndru, din care ieşeau zilnic sute de tone de oxizi de sulf şi azot, de amoniac şi gaze carbonice. Nu trebuie uitat nici faptul că oraşul avea peste 1.500.000 de automobile.

Multe automobile se mai zăresc, dar sînt extrem de fragile, mîncate de acțiunea atmosferei. Dacă le atingem, se prăbuşesc în norişori cenuşii. Edward, care şi-a studiat amănunțit originea, ne spune:

— În zilele obişnuite de vară, nu era ceva neobişnuit ca densitatea

oxidului de carbon din aer să atingă aici nivelul de 280%. Datorită condițiilor atmosferice, muntele Fuji era vizibil numai o zi din nouă. Cu toate acestea nimeni nu era înspăimîntat.

Evocă pentru noi tabloul strămoşilor săi, muncind fericiți şi nepăsători în mediul lor otrăvit. Japonezii, insistă el, îşi mențineau, ba chiar îşi sporeau venitul național brut într-o perioadă în care alte națiuni începuseră deja să piardă teren în lupta economică datorită scăderii populației... Aşa o ținea întruna. După o vreme ne-am plictisit de laudele necontenite ale lui Edward.

— Termină cu lăudatul, îi spuse Oliver, că te scoatem în atmosferă.

Avem multă treabă de făcut aici. Paul şi cu mine conducem maşinile de săpat; Oliver şi Ronald ne urmează, plantînd semințe. Aproape imediat răsar arbuşti ciudați, ascuțiți. Au frunze lucitoare şi ramuri lungi şi bifurcate. Unul dintre ei s-a înfipt ieri în gîtul Elainei şi ar fi rănit-o în mod serios dacă Bruce nu l-ar fi smuls din rădăcini. Incidentul nu ne-a tulburat. Aceasta este doar o etapă din procesul lung şi încet al restaurării. Vor mai fi multe asemenea incidente. Într-o bună zi, aici vor înflori cireşi.

Acesta este poemul dizolvat de rîu:

DISTRUGERE:

I. *Substantive*: distrugere, devastare, pustiire, ruină, ruinare, paragină, nimicire, prăpăd, spargere, sfărîmare, demolare, dărîmare, zdrobire, dărăpănare, stricăciuni, descompunere, decimare, pieire, vătămare, doborîre, dizolvare, ştergere, răsturnare, frîngere, stricare, alterare, mutilare, dezintegrare, desfacere, pulverizare, sabotaj, vandalism, anulare, stîrpire, anihilare, exterminare, extirpare, epavă, fărîmițare, spulberare, năruire, radere, pierzanie.

II. *Verbe:* a distruge, a devasta, a pustii, a ruina, a părăgini, a nimici, a prăpădi, a sparge, a sfărîma, a demola, a dărma, zdrobi, o strica, a descompune, a decima, a pierr, a vătăma, a dizolva, a doborî, a şterge, a răsturna, a frînge, a strica, a altera, a mutila, a dezintegra, a desface, a pulveriza, a sabota, a stîrpi, a anula, a anihila, a extermina, a fărîmița, a spulbera, a nărui, a exploda, a prăbuşi, a consuma, a coroda, a eroda, a roade, a uza, a rugini, a toci, a săpa, a paradi.

III. *Adjective:* distrugător, coroziv, eroziv, ruginit, ros, uzat, consumat, mutilat, stricat, alterat, dezintegrat, pulverizat, spulberat, ruinat, dizolvat, şters, devastait, ucigător, sinistru.

— Eu confirm, spune Ethel.

— Eu refac, spune Oliver.

— Eu integrez, spune Paul.

— Eu reechilibrez, spune Elaine.

— Eu ridic, spune Bruce.

— Eu repar, spune Edward.

— Eu decorodez, spune Ronald.

— Eu vindec, spune Edith.

— Eu creez, spun eu.

Reconstruim. Reînnoim. Reparăm. Refacem. Restaurăm. Reconstituim. Reproducem. Restituim. Reintegrăm. Reînlocuim. Reînviem. Recuperăm. Redăm. Reparăm, aranjăm, punem la punct, dregem, cîrpim, corijăm, modificăm, înfrumusețăm, schimbăm, copiem. Ne celebrăm succesele prin cîntece energice şi porcoase. Unii dintre noi facem dragoste.

Iată un exemplu remarcabil din umorul negru al celor vechi. Într-un loc denumit Richland, Washington, se afla o instalație ce producea plutoniu pentru armele nucleare. Lucrul ăsta se făcea în numele „securității naționale", adică pentru a spori şi întări securitatea Statelor Unite ale Americii şi a-i face fericiți şi lipsiți de griji pe locutitorii lor. Într-un timp relativ scurt, aceste activități au produs aproximativ 55 milioane de galoni de reziduuri radioactive concentrate. Materialul era atît de activat, încît avea să fiarbă în mod spontan vreme de zeci de ani şi îşi menținea caracterul productiv nociv pentru multe mii de ani. Izența unui rezidu-u atît de periculos amenința mediul de pe o suprafață întinsă a Statelor Unite. Cum, totuşi, să scapi de reziduuri ? Soluția, extrem de amuzantă, a apărut imediat. Instalația de plutoniu era situată într-o zonă instabilă seismic, aflată de-a lungul centurii ce înconjoară Oceanul Pacific. În apropierea ei a fost ales un loc de depozitare, chiar lîngă o falie ce produsese cu cincizeci de ani înainte un cutremur violent. Aici, chiar sub suprafața solului, au fost construite 140 de rezervoare din oțel şi beton, la vreo 80 de metri deasupra pînzei de apă a rîului Columbia, care alimentează o regiune foarte populată. În aceste rezervoare au fost turnate deşeurile radioactive; un cadou superb pentru generațiile viitoare. Peste cîțiva ani, subtilitatea glumei a devenit evidentă, deoarece la rezervoare au fost detectate primele fisuri. Unii observatori au apreciat că nu vor trece mai mult de 10-20 de ani şi căldura imensă va provoca explozia capacelor şi eliberarea gazelor radioactive în atmosferă, iar a lichidului radioactiv în fluviu. Constructorii rezervoarelor au susținut, totuşi, că acestea erau suficient de rezistente pentru a dura un secol. De remarcat că asta însemna mai puțin de 1% din timpul de înjumătățire a deşeurilor radioactive. Datorită unor lacune în documentele noastre, nu putem şti care apreciere a fost mai aproape de adevăr. Echipele noastre de decontaminare vor putea intra în zonele afectate abia peste 800-1000 de ani. Acest episod îmi provoacă o admirație deosebită. Cîtă subtilitate, cît gust şi rafinament trebuie să fi avut cei vechi!

Am fost răsplătiți cu o vacanță, aşa încît ne putem duce în munții Uruguayului ca să vizităm locul uneia dintre ultimele aşezări omeneşti, poate chiar ultima. O echipă de investigație 1-a descoperit acum cîteva sute de ani şi a fost păstrat neschimbat, ca muzeu pentru turiştii care, într-o bună zi, vor dori să vadă planeta-mamă. Se intră printr-un tunel lung din cărămizi roz, strălucitoare. O serie de uşi etanşe opresc pătrunderea aerului de afară. Aşezarea în sine, situată între două creste ascuțite, este acoperită de o cupolă transparentă. Termostate îi mențin temperatura la un nivel constant, plăcut. Locuiau aici o mie de oameni. Îi putem vedea în piețele

largi, în restaurante şi în locurile de distracție. Familiile stau laolaltă, adesea cu cîini sau pisici. Cîțiva au umbrele. Toți se păstrează extraordinar de bine. Mulți zîmbesc. Nu se ştie încă de ce au murit aceşti oameni. Unii au pierit în timp ce vorbeau, şi cercetătorii au cheltuit multe eforturi, pînă acum fără succes ca să le descifreze ultimele cuvinte înghețate pe buze. Nu avem voie să atingem vreunul, însă putem intra în casele lor ca să le inspectăm mobila a obiectele personale.

— Poate sînt chiar strămoşii noştri, exclamă Paul.

— Spui prostii, replică Bruce disprețuitor. Strămoşii noştri au scăpat de aici cu mult înainte ca oamenii aceştia să trăiască.

Chiar lîngă aşezare, afară, găsesc un oscior strălucitor, poate degetul unui copil sau poate din coada unui cîine.

— Pot să-l păstrez ? îl întreb pe conducătorul nostru.

El mă obligă să-l donez muzeului.

Arhivele păstrează multe lucruri fascinante. De exemplu, următoarea mostră de detaşare ironică în admirația mediului. În oceanul de lîngă un loc denumit California creşteau păduri uriaşe de alge de mare, numite kelp, ce adăposteau o comunitate largă şi complicată de vietăți marine. Pe fundul oceanului, la 30 de metri adîncime, printre rădăcinile algelor, trăiau arici de măre. Aceştia constituiau hrana unor mamifere cu blană, numite vidre. Locuitorii Pămîntului vînau vidrele pentru a le folosi blana. Mai tîrziu kelpul a început să moară. Păduri cîndva de multe mile pătrate au dispărut. Lucrul acesta a avut consecințe comerciale serioase, deoarece kelpul era valoros şi odată cu el şi animalele pe care le adăpostea. O cercetare a fundului oceanului a arătat sporirea numărului aricilor de mare. Nu numai că duşmanii lor naturali, vidrele, fuseseră împuținate, dar aricii se hrăneau cu cantități enorme de materie organică din reziduurile de canalizare, vărsate în ocean de locuitorii Pămîntului. Milioane de arici dezrădăcinînd kelpul şi distrugîndu-1. Cînd un petrolier şi-a descărcat accidental încărcătura în ocean, multi de arici au pierit şi kelpul a reînceput să se îndesească. Acesta s-a dovedit însă un mijloc nepractic de a controla aricii. S-a sugerat întoarcerea vidrelor, dar nu mai existau suficiente exemplare disponibile. Recoltatorii de kelp din California şi-au rezolvat problema aruncînd în ocean var nestins. Lucrul acesta a fost fatal aricilor; au fost aduse exemplare noi, sănătoase de kelp şi au fost plantate pentru a deveni nucleul unor viitoare păduri. După o vreme, aricii s-au întors şi au reînceput să distrugă kelpul. Ara aruncat din nou var nestins. Aricii au murit şi s-a plantat kelp din nou. Mai tîrziu s-a descoperit că varul nestins avea o acțiune nefastă asupra fundului oceanului şi, pentru a opri această acțiune, s-au azvîrlit alte chimicale. Toate acestea necesitau risipă de imaginație, energie şi resurse. Edward se gîndeşte că era ceva foarte japonez în manevrele astea, Ethel crede că necazul cu kelpul n-ar fi avut loc dacă locuitorii Pămîntului nu ar fi exterminat vidrele. Ce naivă poate să fie ! Nu înțelege principiile ironiei. De asemenea, o tulbură poezia. Acum, Edward refuză să se mai culce cu Ethel.

În ultimde secole ale erei lor, locuitorii Pămîntului au reuşit să acopere aproape integral suprafaţa planetei lor cu un înveliş de oţel şi beton. Mare parte din el a trebuit să fie smuls ca planeta să respire din nou. Ar fi fost uşor şi eficient să folosim explozivi sau acizi, dar nu sîntem preocupaţi de uşurinţă şi eficienţă; în plus, există temerea ca explozivele sau acizii să nu determine alte dereglări ecologice. De aceea, am folosit maşini ce introduceau răngi în crăpăturile ivite în beton. O dată ridicate, blocurile de pavaj se sfărîmau iute. Nori de praf de moloz pluteau pe străzile acestor oraşe, acoperind cioturile clădirilor cu un strat fin şi pur de pudră alb-cenuşie. Efectul era delicat şi înviorător. Paul a sugerat ieri că s-ar putea să producem tulburări ecologice dacă lăsăm praful acesta în libertate. Ideea m-a înspăimîntât şi l-am raportat pe Paul la şeful echipei noastre. Paul va fi transferat la alt grup.

Către final, aici, purtau cu toţii costume-respiratorii, similare cu ale noastre, ba chiar mai complete. Am găsit astfel de costume zăcînd peste tot, precum carapacele abandonate ale unor insecte gigantice. Modelele cele mai avansate erau adevărate căsuţe pentru o persoană. Se pare că nu era necesar să-ţi părăseşti costumul decît pentru a îndeplini funcţii vitale cum ar fi contactul sexual şi naşterea. Înţelegem că lipsa de dorinţă a locuitorilor Pămîntului de a părăsi costumele, chiar pentru funcţiile vitale arătate, a dus lă rapida scădere a populaţiei.

Discuţiile noastre filosofice. Dumnezeu a creat această planetă. Dacă ignorăm definiţiile unor concepte ca „Dumnezeu" sau „a crea", sîntem cu toţii de acord cu această afirmaţie. De ce s-a chinuit El atîta să facă Pămîntul, dacă dorinţa Lui a fost numai să-l facă de nelocuit ? A creat EL omenirea special în acest scop, sau oamenii şi-au impus voinţa făcînd ceea ce au făcut? A fost omenirea modul prin care Domnul s-a răzbunat pe propria Lui creatie? Poate că este o greşeală să privim distrugerea Pămîntului din punct de vedere etic sau moral. Eu cred că trebuie văzută în termeni pur estetici, o manifestare artitică în sine realizată pentru propria plăcere, fără să fie necesare explicaţii. Doar în acest fel putem înţelege cum locuitorii Pămîntului au putut colabora atît de veseli la propria lor asfixiere.

Schimbul meu este pe terminate. A fost o experienţă copleşitoare; nu voi mai fi niciodată acelaşi. Trebuie să-mi exprim recunoştinţa pentru această ocazie de a vedea Pămîntul aproape aşa cum l-au cunoscut locuitorii lui. Rîurile lui ruginii, luncile corodate, cerul purpuriu, smîrcurile albăstriii. Gunoaiele, dealurile sterpe, fluviile strălucitoare. În curînd, graţie muncii susţinute de echipe ca a noastră, aceste embleme ale morţii, superficiale dar minunate, vor dispărea. Va rămîne o planetă pentru turişti, de curiozitate sentimentală, dar fără valoarea aceea unică. Cît de plictisitor va fi; din nou un Pămînt verde si plăcut, de ce, de ce ? Universul are destule planete locuibile; în prezent are însă un singur Pămînt. Toată munca noastră să fi fost o greşeală ? Uneori mă gîndesc pripit abordînd acest proiect. Dar, pe de alta parte, îmi amintesc de trăsătura lui fundamentală. Procesul de vindecare este natural şi inevitabil. Cu noi sau fără noi planeta se curăţă

singură. Vîntul, ploaia, valurile. Noi sîntem aici doar pentru a ajuta.

Ne parvine zvonul că pe platoul Tibetului a fost descoperită o colonie de pămînteni vii. Zburăm într-acolo să vedem dacă este adevărat. De deasupra unei cîmpii uriaşe, roşie şi pustie, zărim siluete mari şi întunecate care o străbat. Să fie oare aceştia pămînteni, în costume respiratorii de o construcţie diferită ? Coborîm. înaintea noastră a ajuns deja o altă echipă de intervenţie. Membrii ei au înconjurat una din creaturi. Aceasta se învîrte în cerc emiţînd strigăte guturale şi mormăituri. Apoi se opreşte privindu-ne, sfidîndu-ne parcă. O răsturnăm, îşi mişcă greoaie membrele, dar nu se poate ridica. După o consfătuire scurtă, ne hotărîm să o deschidem. Plăcile exterioare se ridică uşor. Înăuntru găsim doar nişte mecanisme şi bobine de sîrmă strălucitoare. Membrele nu i se mai mişcă, deşi în interior un timp mai ţicăie şi mai bîzîie ceva. Sîntem impresionaţi în mod plăcut de durabilitatea şi rezistenţa acestor maşini. Poate în viitorul îndepărtat asemenea creaturi vor înlocui complet formele de viaţă mai fragile de pe toate planetele, aşa cum se pare că au făcut pe Pămînt.

Vîntul. Ploaia. Valurile. Toată tristeţea se scurge în ocean.